

محمد حسن مرجی (دوانی)

نشرنی

- سرشناسه: رجبی، محمد حسن، ۱۳۳۵
- عنوان و نام پدیدآور: مکاتبات و بیانات سیاسی و اجتماعی علمای شیعه/ تحقیق و تدوین محمد حسن رجبی، فاطمه رویا، نماینده
- مشخصات نشر: تهران، نشر نی، ۱۳۸۴
- نویت چاپ: چاپ اول، ۱۳۹۶
- مشخصات ظاهری: ج ۸، ص
- شابک: ج ۱: X-794-185-964-9، ج ۷: 9-530-185-964-978، ج ۸: 8-540-185-964-978، ج ۱: 1-540-185-964-978
- وضعیت فهرست نویسی: فاپا
- یادداشت: مؤلف جلد هفتم الی نهم، محمد حسن رجبی است.
- یادداشت: ج ۷-۹ (چاپ اول: ۱۳۹۶) (فیفا)؛ کتابنامه؛ نماینده
- یادداشت: کتابنامه؛ نماینده
- مندرجات: ج ۱: ۱۲۰۰-۱۳۲۳ ق.
- موضوع: روحانیت - ایران - فعالیت های سیاسی - اسناد و مدارک Clergy - Politica
Ulama - Iran - Sources؛ activity؛ مجتهدان و علما - ایران - نامه ها
Ulama - Iraq - Correspondence؛ مجتهدان و علما - عراق - نامه ها
Ulama - Iraq - Correspondence؛ ایران - تاریخ - قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق. - روحانیت - Iran - Clergy - Qajars, 1779-1925 - History
- شناسه افزوده: پورامید، فاطمه رویا، ۱۳۴۴ -
- رده بندی کنگره: DSR ۱۳۸۴ ر ۳ ر ۹ / ر ۱۳۱۵
- رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۷۴۰۸۳۸
- شماره کتابشناسی ملی: ۸۴-۱۱۸۰۷

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

نشری

مکتوبات و بیانات سیاسی و اجتماعی جامعه

در دوره قاجار

جلد ۸

محمدحسن رجبی (دوانی)

چاپ اول، تهران، ۱۳۹۶

تعداد ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی باختر

چاپ جباری

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،
به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

شابک ۹۷۸ ۹۶۴ ۱۸۵ ۵۴۰ ۸

www.nashreny.com

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه
۱۹	تهنیت افتتاح دومین دوره مجلس شورای ملی، ۲ ذیقعده ۱۳۲۷ ق ادیب‌الممالک فراهانی
۲۱	اظهار نگرانی از وضعیت نابسامان کشور، به استاز ذیقعده ۱۳۲۷ ق شیخ اسدالله ممقانی
۲۲	پیشنهاد صدور پیام تشکرآمیز از مراجع مشروطه‌خواه، تحت به ستارخان و باقرخان، ۴ ذیقعده ۱۳۲۷ ق نقّه‌الاسلام تبریزی
۲۳	لزوم کمک و همفکری با ستارخان، ۴ ذیقعده ۱۳۲۷ ق نقّه‌الاسلام تبریزی
۲۴	تبعیت روسیه از انگلستان در امور ایران، ۴ ذیقعده ۱۳۲۷ ق نقّه‌الاسلام تبریزی
۲۵	درخواست از مجلس و دولت برای بیرون راندن بقیه قوای روس از آذربایجان، ۷ ذیقعده ۱۳۲۷ ق انجمن ایالتی تبریز
۲۶	وجوب فراگیری علوم و فنون جدید و زبان‌های خارجی و تشکیل نیروهای دفاعی مقتدر قبل از ۸ ذیقعده ۱۳۲۷ ق شیخ عبدالله مازندرانی، ملا محمد کاظم خراسانی
۲۹	درخواست انفصال یمین‌الملک به سبب اختلاس و سوء رفتار، ۹ ذیقعده ۱۳۲۷ ق هیأت علمیه نجف اشرف
۳۰	وظایف علما: نگهبانی از قوانین شرع و نظارت بر عملکرد مسئولان، ۱۱ ذیقعده ۱۳۲۷ ق شیخ عبدالله مازندرانی
۳۲	لزوم تشکیل انجمن‌های نظارت بر عملکرد مأموران ایرانی در خارج از کشور و تدوین آیین‌نامه‌ای بدان منظور، ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۷ ق ملا محمد کاظم خراسانی
۳۳	جدا کردن فتنه‌گران از اطراف ملا قربانعلی زنجان‌ی و حرام بودن پیروی از ایشان، ف قبل از ۱۳ ذیقعده ۱۳۲۷ ق ملا محمد کاظم خراسانی

- درخواست تعیین علمای نظار در مجلس شورای ملی، ۱۳ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۳۴..... انجمن ایالتی خراسان
- لزوم کمک مالی به مشروطه به مثابه تکلیف دینی و ملی، قبل از ۱۴ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۳۵..... ملا محمد کاظم خراسانی
- پرهیز دادن روزنامه‌نگاران از تخریب مبانی دینی و اخلاقی مردم، قبل از ۱۴ ذیقعه ۱۳۲۸ ق
- ۳۶..... شیخ عبدالله مازندرانی
- انتقاد از دولت و مجلس و اظهار نگرانی از سرنوشت کشور، بعد از ۱۴ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۳۹..... محمدمهدی شریف کاشانی
- تقلب انجمن آذربایجان در انتخابات نمایندگان دوره دوم مجلس شورای ملی، ۱۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۴۱..... نقه‌الاسلام تبریزی
- شرارت‌ها و تبهکاری‌های قوای روسیه در آذربایجان، ۱۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۴۲..... نقه‌الاسلام تبریزی
- لزوم اتحاد مسلمانان، ۱۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۴۳..... نامعلوم
- تبیین مستدل و ملاطفت‌آمیز مبانی مشروطیت و پرهیز از خشونت در کلام، ۲۱ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۴۸..... عبدالکریم
- اهمیت سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی سوق‌الجیشی خلیج فارس، ۲۲ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۵۱..... سید جلال‌الدین مؤیدالاسلام کاشانی
- اتحاد ملی برای بیرون راندن متجاوزان انگلیس و روس از کشور، ۲۲ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۶۴..... سید جلال‌الدین مؤیدالاسلام کاشانی
- اظهار ناراحتی و نگرانی از رویکرد ضد دین‌محرمانه مشروطه‌خواهان و روزنامه‌نگاران، ۲۴ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۶۸..... هیئت علمیه نجف اشرف
- تشکر از سرداران و عموم مردم ایران در استقرار مشروطیت، لزوم تشکیل مجلس سنا و انتخاب پنج نفر مجتهد ناظر بر مصوبات مجلس شورا از تهران، به رأی نمایندگان، ۲۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۷۰..... ملا محمد کاظم خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی
- شکایت از نمایندگان آذربایجان در مجلس شورای ملی، ۲۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۷۲..... سید اسحاق خرقانی
- عدم امکان تشکیل حزب به سبب بیسوادی و ناآگاهی عموم، بعد از ۲۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۷۴..... نقه‌الاسلام تبریزی
- گله از ناسازگاری ستارخان، بعد از ۲۵ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۷۵..... نقه‌الاسلام تبریزی
- تذکر و توجه دادن نمایندگان مجلس به وظایف سنگین نمایندگی، قبل از ۲۶ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۷۶..... هیئت علمیه نجف اشرف
- شرح رفتار مخالفان مشروطه با وی، ۲۶ ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۷۸..... میرزا عبدالامیر شیخ‌الاسلام
- شکایت و هراس از هجوم و قتل و غارت مردم شهر توسط اشرار لر، اواخر ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۸۹..... انجمن ولایتی بروجرد
- دلجویی از روسیه و انگلستان، تنها راه جلوگیری از مداخلات نظامی آن دو کشور، بعد از ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۹۱..... نقه‌الاسلام تبریزی
- درخواست از ملا محمد کاظم خراسانی جهت رفع شر قوام‌الملک شیرازی و کارگزارانش از مردم فارس، بعد از ذیقعه ۱۳۲۷ ق
- ۹۲..... سید مرتضی اهرمی

لزوم عدم تخلف از ماده دوم متمم قانون اساسی، رسیدگی به وضعیت مطبوعات و آموزش و پرورش، و تدوین قوانین قضایی منطبق بر شرع، ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
ملا محمد کاظم خراسانی	۹۴
نگرانی از فروش زمین به دولت‌های خارجی به جهت کارهای عمرانی، ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
سید اسدالله خرقانی	۹۶
تلاش در جهت تبیین و تشریح مشروطیت، ۴ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
ملا محمد کاظم خراسانی	۹۷
موقعیت سیاسی و تجاری ایران با دولت‌های قدرتمند اروپایی، ۶ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
سید جلال‌الدین مؤیدالاسلام کاشانی	۹۸
اظهار نگرانی از وضع نابسامان بوشهر و درخواست علمای طراز اول برای نظارت بر مصوبات مجلس شورای ملی، ۷ ذیحجه [۱۳۲۷ ق]	
ملا محمد کاظم خراسانی	۱۰۴
انتخاب پنج نفر از مجتهدین ذیصلاح جهت نظارت بر مصوبات مجلس شورا به صورت موقت، ۷ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
ملا محمد کاظم خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی	۱۰۵
لزوم ایجاد نیروی نظامی مردمی - کل از عشایر، برای تأمین امنیت شیراز، ۹ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
سید اسدالله خرقانی	۱۰۶
بی‌اعتباری و بی‌آبرویی تقی‌زاده نادر مرده در ریز، بعد از ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
نقح‌الاسلام تبریزی	۱۰۸
اعتراض شدید به عدم اعزام حاکم، ۱۶ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
علما و تجار و اصناف استرآباد	۱۰۹
لزوم اتحاد ایران و عثمانی در برابر دولت‌های استعماری اروپایی، ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
محمدباقر اصفهانی	۱۱۰
درخواست از حوزه‌های علمیه به منظور معرفی بیست نفر از مجتهدین واجد شرایط جهت نظارت بر مصوبات مجلس شورا، ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
شیخ عبدالله مازندرانی، ملا محمد کاظم خراسانی	۱۱۷
تأیید حاج شیخ محمدباقر بهاری و لزوم حفظ شئون علمای عدالتخواه، ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
ملا محمد کاظم خراسانی	۱۱۸
ابراز نگرانی از مواضع ضد دینی مطبوعات مشروطه‌خواه، قبل از ۲۴ ذیحجه ۱۳۲۷ ق	
هینت علمیه نجف اشرف	۱۱۹
انتقاد و شکایت از مماشات و اغماض دولت نسبت به هتاک‌های حاکم بوشهر نسبت به خود و درخواست عزل او، اواخر ذیحجه ۱۳۲۷ ق؟	
سید مرتضی اهرمی	۱۲۲
شکایت از رفتار ظالمانه مشروطه‌خواهان، اواخر ۱۳۲۷ ق	
حاجی آقا بزرگ	۱۲۴
انتقاد از بی‌مسئولیتی سیاسیون مشروطه‌خواه پس از فتح تهران و بی‌توجهی به سرنوشت کشور، اواخر ۱۳۲۷ ق	
سراینده: محمدتقی بهار (ملک‌الشعرا)	۱۲۵
اخذ علم و تمدن جدید و نفی تقلید، اوائل ۱۳۲۸ ق	
نامعلوم	۱۲۸
فایده مطالعه تاریخ در فهم علل ترقی و انحطاط تمدن اسلامی، اوائل ۱۳۲۸ ق	
نامعلوم	۱۳۳

- ۱۳۶..... ابراز نگرانی از رفتارهای توهین آمیز مأموران عثمانی با ایرانیان مقیم آن کشور، اوایل ۱۳۲۸ ق
ملا محمد کاظم خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی، شیخ الشریعه اصفهانی
- ۱۳۷..... انکوش احزاب دموکرات و اعتدالی، اوایل ۱۳۲۸ ق؟
ادیب الممالک فراهانی
- تبیین اصول مشروطیت و تطابق آن با احکام اسلام، مزایای داشتن قانون اساسی و
زشتی های بی قانونی و استبداد، محرم ۱۳۲۸ ق
ملا عبدالرسول کاشانی
- ۱۳۸..... پرهیز شدید از بدنام کردن و دلسرد نمودن مجاهدان واقعی مشروطیت، ۸ محرم ۱۳۲۸ ق
یحیی اصفهانی
- ۱۳۹..... هشدار نسبت به استقراض خارجی، ۸ محرم ۱۳۲۸ ق
نقّه الاسلام تبریزی
- ۱۴۰..... تقلب در انتخاب نمایندگان بنادر دومین دوره مجلس شورای ملی، ۸ محرم ۱۳۲۸ ق
سید اسماعیل طالقانی
- ۱۴۱..... وادار کردن حاکم بوشهر (دریابگی) به جبران خسارات وارده به سید مرتضی اهرمی و
اعاده حیثیت، ۸ محرم ۱۳۲۸ ق
ملا محمد کاظم خراسانی
- ۱۴۲..... تقدیر و تشکر از زحمات و مساعده های مراجع مشروطه خواه نجف، ۱۹ محرم ۱۳۲۸ ق
سید نصرالله نقوی
- ۱۴۳..... درخواست بررسی توهین و تشتمل شدن احکام الهی توسط روزنامه/ایران نو، بعد از ۱۹ محرم ۱۳۲۸ ق
ملا محمد کاظم خراسانی
- ۱۴۴..... اعتراض به قانون انتخابات، ۲۰ محرم ۱۳۲۸ ق
انجمن ولایتی اصفهان
- ۱۴۵..... فساد و انحراف مجاهد نمایان مشروطه خواه پس از ۱۱ محرم ۱۳۲۸ ق
هیئت علمیه نجف اشرف
- ۱۴۶..... چگونگی حفظ مشروطیت از تهدیدات و مخاطرات، ۲۰ محرم ۱۳۲۸ ق
میرزا فضل علی آقا
- ۱۴۷..... ابراز تشکر از خدمات صادقانه رئیس نظمیه خوی، ۲ صفر ۱۳۲۸ ق
انجمن ولایتی خوی
- ۱۴۸..... اظهار گلایه از بی توجهی مجلس به آرای مردم کاشان، ۵ صفر ۱۳۲۸ ق
علما و گروهی از رجال کاشان
- ۱۴۹..... اظهار نگرانی از توقیف رئیس نظمیه خوی، ۷ صفر ۱۳۲۸ ق
انجمن ولایتی خوی
- ۱۵۰..... دفاع از حکم قصاص و رد نظرات مخالفان، ۱۱ صفر ۱۳۲۸ ق
محمد تقی عراقی
- ۱۵۱..... شرح صدمات و ستم های وارده بر خود از سوی مستبدین، ۱۳ صفر ۱۳۲۸ ق
سید مرتضی اهرمی بوشهری
- ۱۵۲..... درخواست کمک مالی جهت انتشار مجله ای فارسی در کربلا یا نجف، نیمه دوم صفر ۱۳۲۸ ق
آقا بزرگ شیخ العراقین زاده
- ۱۵۳..... اعتراض شدید نسبت به تظلمات مأموران مالیاتی، بعد از ۱۵ صفر ۱۳۲۸ ق
انجمن ولایتی یزد
- ۱۵۴..... درخواست رسیدگی به مظلومان و ضعفا، ۱۷ صفر ۱۳۲۸ ق
نقّه الاسلام تبریزی
- ۱۵۵.....

	لزوم آموزش نظامی همگانی و ایجاد ارتش جدید مرکب از ایلات و عشایر و طوایف و ارجاع خدمات دولتی به افراد ذیصلاح، ۱۸ صفر ۱۳۲۸ ق
۲۰۸	سید جلال‌الدین مؤید اسلام کاشانی
	۲۵ شکایت از ستم و اجحاف مأموران اداری و لشکری دولت مشروطه، صفر ۱۳۲۸ ق
۲۱۰	شریف‌العلمای لاهیجانی لنگرودی
	تعطیل انجمن ولایتی به سبب مظالم مأموران دولتی و بی‌اعتنایی دولت، قبل از ۲۹ صفر ۱۳۲۸ ق
۲۲۰	انجمن ولایتی یزد
	مخالفت با استقراض خارجی دولت، قبل از ۲ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۲۱	انجمن سعادت ایرانیان
	اهداف سیاست نظامی روسیه در ایران، ۲ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۲۴	سید جلال‌الدین مؤید الاسلام کاشانی
	معرفی بیست نفر از علما و مجتهدین طراز اول به مجلس شورا (به موجب اصل دوم متمم قانون اساسی)، ۳ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۲۸	شیخ عبدالله مازندرانی
	امادگی کمک مالی به دولت، مخالفت با استقراض خارجی، ۴ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۳۰	انجمن ولایتی اصفهان
	اعلام عدم انجام مراسم نوروز، در اعتراض به حضور قوای روسیه در شمال کشور، ۶ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۳۱	سید عبدالله بهبهانی، سید محمدصادق باطینی، میرزا سید جعفر صدرالعلماء
	تفرقه‌افکنی تقی‌زاده میان رجال انقلاب، هشتاد و نهمین جلسه، ۷ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۳۲	محمود بن موسی
	رد شبهات قصاص اسلامی و تأیید آن، ۷ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۳۳	محمدتقی ترقایی
	پرهیز از کدورت مذهبی و لزوم اتحاد و اتفاق مذهبی، قبل از ۷ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۴۵	حاج حسینی تبریزی
	امادگی کمک مالی به دولت و مخالفت با استقراض خارجی، قبل از ۱۰ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۴۹	روحانیون و تجار استرآباد
	درخواست اخراج نیروهای نظامی روسیه از کشور، قبل از ۹ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۵۰	انجمن ایالتی گیلان
	اعتراض نسبت به حضور نیروهای روسی در کشور و اعلام عزای عمومی، قبل از ۱۰ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۵۱	انجمن ایالتی گیلان
	تحریم عید نوروز به نشانه عزای ملی در اعتراض به حضور قوای اشغالگر روسیه و انگلستان در کشور، بعد از ۱۰ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق؟
۲۵۲	انجمن ولایتی یزد
	پرهیز از استقراض خارجی و اظهار نگرانی از حضور قوای روسیه در کشور، ۱۵ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۵۳	شیخ محمدباقر بهاری
	تشویق ثروتمندان کشور در ارائه وام به دولت، ۱۶ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۵۴	سید صدرالدین صدر
	ناتوانی دولت و مجلس در ایجاد آرامش در کشور، ۱۶ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۵۸	سید جلال‌الدین مؤید الاسلام کاشانی
	ذلت و حقارت کنونی مسلمانان، ۲۰ ربیع الاول ۱۳۲۸ ق
۲۶۳	نامعلوم

- افت‌زدایی از باورهای نادرست مسلمانان، ۲۰ ربیع‌الاول - اواسط شعبان ۱۳۲۸ ق
 ۲۶۸ شیخ محمد اسماعیل محلاتی
- زیان استقراض خارجی و لزوم کمک مالی به دولت، قبل از ۲۳ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ ق
 ۲۷۹ میرزا محمد خراسانی
- هشدار نسبت به استقراض خارجی، ۲۳ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ ق
 ۲۸۰ میرزا محمد آیت‌الله‌زاده خراسانی
- رد استقراض خارجی و پیشنهاد استقراض ملی توسط دولت، ۲۳ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ ق
 ۲۸۱ سید صدرالدین صدر
- اجتماع دیانت و سیاست در اسلام و ابراز نگرانی از مواضع ضد اسلامی فرنگی‌مآبان،
 ۲۳ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ ق
 ۲۸۷ محمد هاشم قائینی
- مرامنامه اتحادیه علمای نهانوند، ۲۵ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ ق
 ۳۰۰ علمای نهانوند
- انتقاد شدید ر مشروطیت و مشروطه‌خواهان، ۲۶ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ ق
 ۳۰۱ عبدالله مازندرانی
- کمک مالی به دولت جهت رفع استقراض خارجی، ۵ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۰۸ اتحادیه علمیه کربلای معلی
- تشکر از اقدامات آقا محمد باقر همدانی، حمایت و پیشرفت مشروطیت در همدان،
 ۶ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۱۰ ملا محمد کاظم خراسانی
- لزوم اتحاد مذاهب اسلام میان ایران و عثمانی، قبل از ۷ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۱۲ فضل‌علی آقا
- جلوگیری از اقدامات خودسرانه مجاهدان مشروطه، قبل از ۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۱۴ ملا محمد کاظم خراسانی
- محکوم کردن عناصر وابسته روسیه و درخواست اتحاد همه خردمندان طبقات آذربایجان
 به منظور قلع و قمع آنها، قبل از ۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۱۵ ملا محمد کاظم خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی
- تشویق ثروتمندان کشور به دادن وام به دولت، ۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۱۶ سید صدرالدین صدر
- کمک مالی به دولت جهت رفع استقراض خارجی، ۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۱۹ اتحادیه کربلای معلی
- تشویق مردم کشور به دادن وام به دولت، ۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۲۲ حسین قزوینی خابری موسوی
- پاداش دنیوی و اخروی کمک‌کنندگان مالی به دولت، بعد از ۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۲۵ ملا محمد کاظم خراسانی
- لزوم اتحاد و برادری میان همه فرق و طوایف مسلمان، قبل از ۱۱ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۲۶ ملا محمد کاظم خراسانی
- آمادگی حوزه علمیه نجف اشرف جهت کمک مالی به دولت، قبل از ۱۲ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق
 ۳۲۷ میرزا مهدی خراسانی
- حکم به فساد مسلک سیاسی ضداسلامی، غریزدگی و دست‌نشاندهی سید حسن تقی‌زاده، ۱۲ ربیع‌الثانی
 ۱۳۲۸ ق
 ۳۲۸ ملا محمد کاظم خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی

۳۲۰	کمک‌های مالی هیئت علمیه نجف به دولت از طریق فروش کتب درسی، قبل از ۱۴ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق میرزا مهدی خراسانی
۳۳۱	رد اتهامات و افتراات بی‌اساس مستبدان نسبت به خود، قبل از ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق سید عبدالحسین لاری
۳۳۲	اتحاد ملی برای بیرون راندن بیگانگان از کشور، ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق سید صدرالدین صدر
۳۳۳	اعتراض نسبت به حضور نیروهای روسی در کشور و اعلام عزای عمومی، ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق انجمن ولایتی یزد
۳۳۴	کمک مالی اتحاد مردم ایران به دولت، ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق محمدجعفر حسینی خایری
۳۳۹	اصلاح وضع مالیّه کشور، ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق شیخ‌العلیه
۳۴۱	تلازم تدبیر بمدرن، ۲۰ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق نامعلوم
۳۴۳	کمک مالی هیئت علمیه نجف به دولت از طریق فروش کتب درسی و لوازم شخصی، قبل از ۲۱ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق سید عبدالله اصفهانی
۳۴۵	آمادگی عموم مردم برای ارائه کمک مالی به دولت و قصور مجلس، قبل از ۲۱ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق عبدالجسین
۳۴۶	انتصاب علمای ناظر بر مصوبات مجلس، توسط مراجع مشروطه‌خواه نجف، ۲۱ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق انجمن ایالتی آذربایجان
۳۴۷	عدم پذیرش استعفای فاتحان تهران و دولت، ۲۱ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق ملا محمدکاظم خراسانی
۳۴۸	لزوم وحدت کلمه و اتفاق نظر میان علما جهت اصلاح کشور، قبل از ۲۲ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق سید صدرالدین صدر
۳۵۵	لزوم اتحاد ملی برای بیرون راندن بیگانگان از کشور و کمک به دولت، ۲۲ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق طلاب مدرسه آیتالله تهرانی
۳۶۰	معنای وطن و لزوم اتحاد دولت‌ها و ملت‌های مسلمان در برابر دشمن، ۲۲ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق سید محمد یوسف‌زاده همدانی
۳۷۲	شکایت از تعدیات حاکم گلبایگان، ۲۳ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق شمس‌الشریعه، صدرالشریعه
۳۷۳	ارائه کمک مالی به دولت و مخالفت با استقراض خارجی، قبل از ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق طلاب زنجانی مقیم نجف
۳۷۵	ارائه کمک مالی به دولت و مخالفت با استقراض خارجی، قبل از ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق طلاب اصفهانی مهاجر به نجف اشرف
۳۷۷	کمک مالی گروهی از علما و طلاب نجف اشرف به دولت جهت اصلاحات اداری و نظامی، قبل از ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق نامعلوم
۳۸۰	کمک مالی به دولت جهت رفع استقراض خارجی، ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق شیخ محمدتقی خلیلی تهرانی
	پرداخت کمک مالی به دولت ایران جهت رفع احتیاجات کشور، قبل از ۲۸ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸ ق ملا محمدکاظم خراسانی، اسحاق جیلانی، محمدحجیم بلیله بادکوبه، شریف رشتی، مازندرانی، علاءالمحدثین عراقی، سید

- ۳۸۱ مهدی لاهیجانی، شیخ محمد طالقانی
ارائه کمک مالی هیأت علمیه نجف به دولت، قبل از ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۲۸ ق
- ۳۸۲ میرزا مهدی خراسانی
کمک های مالی علما و روحانیون خراسان به دولت، قبل از ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۲۸ ق
- ۳۸۳ طلاب خراسانی (مشهد، ترشیز، شاهرود و تواب، قوچان، قائن و تواب، تربت حیدریه و تواب، سبزوار...)
تشویق ایرانیان به کمک مالی به دولت و اتحاد آنان برای بیرون راندن متجاوزان روس از کشور،
۲۸ ربیع الثانی ۱۳۲۸ ق
- ۳۸۶ محمدرضا شیخ العراقین زاده
درخواست انصراف از مهاجرت ناصرالملک، ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۰ ملا محمد کاظم خراسانی
شماتت حیف و میل کمک های مردمی، قبل از ۲۹ ربیع الثانی ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۱ محمدتقی رانی
اظہار نامه ی از ولتمردان و نمایندگان در جهت اصلاح امور کشور، جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۲ محمد مهدی شریف کاشانی
دستاوردهای معکوس از سه دولت، اول جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۴ محمد مهدی شریف کاشانی
گستره فعالیت های سیاسی و اقتصادی انگلستان در جنوب کشور، و وابستگی حاکم و
رؤسای طوایف آنجا به آن کشور، ۲ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۶ نامعلوم
تشویق ثروتمندان کشور به دادن تسلیحات به روسان، ۲ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۸ نامعلوم
لزوم زدودن بیم و هراس از اروپاییان، ۲ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۳۹۹ نامعلوم
اقتباس آگاهانه و هوشمندانه از تمدن غرب، ۲-۹ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۰۰ نامعلوم
شناخت روانشناسی اجتماعی مردم در تشویق آنها به سمات بیست کشور، ۲-۹ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۰۴ نامعلوم
درخواست از صولت الدوله قشقای جهت ایجاد امنیت در لارستان، قبل از ۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۱۴ ملا محمد کاظم خراسانی
درخواست ایجاد مصالحه و اتحاد میان مسلمانان بخارا، قبل از ۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۱۵ ملا محمد کاظم خراسانی
رد دخالت های روسیه و انگلستان و عدم استقراض خارجی از آن دو کشور و عدم اتکا
به قدرتهای خارجی، ۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۱۶ سید جلال الدین مؤید الاسلام کاشانی
لزوم پیرایش اسلام و سرافرازی مجدد مسلمانان، ۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۲۲ مدیر مجله نجف
انتقاد از بی مسئولیتی وزراء و نمایندگان مجلس و بی توجهی مردم به حقوق خود، ۱۰ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۲۵ محمد مهدی شریف کاشانی
وجوب کمک مالی به دولت جهت انجام اصلاحات لازم در کشور، ۱۳ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۲۶ نامعلوم
تشویق هموطنان به کمک مالی به دولت، ۱۳ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
- ۴۳۲ سید حسین قزوینی حایری
سید حسین قزوینی حایری

۴۳۶	حکم معصیت کبیره برای پناهندگی و تابعیت دولت های غیرمسلمان، قبل از ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق شیخ عبدالله مازندرانی، ملا محمد کاظم خراسانی
۴۳۷	اظهار نگرانی نسبت به بی توجهی مجلس به رواج منکرات در جامعه، قبل از ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق ملا محمد کاظم خراسانی
	درخواست تحقیق و اعلام پیرامون سبک شمردن آیه قصاص در برخی مطبوعات، قبل از ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق
۴۳۸	ملا محمد کاظم خراسانی
۴۳۹	لزوم عدم اقتباس از الگوی پیشرفت اروپاییان و وظیفه جراید در آن باره، ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق نامعلوم
۴۴۲	عوامل پیشرفت اروپاییان و عقب ماندگی مسلمانان، ۱۶ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق نامعلوم
۴۴۵	اقتباس هویت مدان از تمدن غرب و حفظ هویت دینی و ملی، ۲۰ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق نامعلوم
۴۴۷	کمال انسانی و اسلامی، وصل به آن و علل انحطاط و عقب ماندگی مسلمانان، ۲۰ جمادی الاول ۱۳۲۸ ق نامعلوم
۴۵۵	کتابنامه
۴۵۹	نمایه

مقدمه

دوره دوم مجلس شورای ملی پس از مدت‌ها انتظار و تأخیر، سرانجام در روز دوم ذی‌قعدۀ ۱۳۲۷ ق و در غیبت گروهی از نمایندگان سراسر ولایات تشکیل یافت. مراجع و علما همانند سایر آحاد مردم امیدوار بودند که با عزل و اجرای محاسن علی‌شاه از کشور، دولت جدید مقتدری به زودی تشکیل و با همکاری مجلس و تصویب سرانین آن، تعیین وظایف دستگاه‌های دولتی، همه مشکلات به زودی برطرف شود.

مهمترین مطالبات آنان عبارت بود از: ایجاد امنیت در سراسر کشور؛ جلوگیری از اقدامات خودسرانه مجاهدان؛ پرهیز از نزاع‌های داخلی و ایجاد اتحاد و اتفاق میان آنها؛ آموزش نظامی همگانی و ایجاد ارتش ملی متشکل از نیروهای مردمی و تسلیحاتی؛ پرهیز از استقراض خارجی و دعوت مردم به دادن قرضه ملی به دولت؛ اجرای قوانین شریعت و تعیین علمای ناظر بر مصوبات مجلس بر اساس اصل دوم قانون اساسی؛ و از همه مهمتر، پیروان و حامیان قوای متجاوز و اشغالگر روسیه و انگلستان از شمال و جنوب کشور که استقلال و عزت و شرف مردم را در مخاطره جدی قرار داده بود، از اینرو مراجع و علمای مشروطه‌خواه عراق و ایران با صدور فتاوی متعدد، و گروه وسیع دیگری از علما و فضلا و طلاب، به صورت جمعی یا فردی، با صدور بیانیه و نگارش مقالات فراوان در نشریات فارسی زبان، به ویژه حبل‌المتین کلکته و نشریات فارسی زبان الغری، دره‌النصف، و نجف که از آغاز سال ۱۳۲۸ ق در نجف انتشار می‌یافت و در عراق و ایران و مناطق فارسی زبان توزیع می‌شد، عموم مسلمانان و به ویژه مردم ایران را به تقویت و حمایت از مجلس و دولت دعوت می‌کردند.

اما حوادثی چند که بعد از فتح تهران، یکی پس از دیگری در کشور روی داد، شیرینی پیروزی دوباره مشروطیت را در کام علما بتدریج به تلخی کشاند و خوشبینی و امیدواری به آرمان‌های مشروطیت را بتدریج به نگرانی و بدبینی نسبت به مجلس و دولت مشروطه تبدیل کرد. مهمترین اقدامات از اینقرار بود: سوء استفاده جراید از آزادی‌های سیاسی و انتشار مقالات متعدد در

تخریب مبانی دینی و اخلاقی و رواج منکرات در جامعه؛ شایعه‌پراکنی، دروغ‌پردازی، هتک حیثیت و ترور شخصیت علما و روحانیون خدمتگزار مشروطه‌خواه و مجاهدان واقعی و اصیل مشروطه؛ تشکیل احزاب سیاسی در مجلس و ایجاد دودستگی در داخل و خارج از آن و تضعیف و تخریب یکدیگر و تحت‌الشعاع قرار گرفتن منافع ملی؛ تشکیل کمیته‌های مخفی تروریستی و ارباب و ترور مخالفان سیاسی به بهانه‌های طرفداری از استبداد و تصرف غیر قانونی اموال مردم؛ کم‌توجهی اغلب نمایندگان به مسئولیت‌های نمایندگی؛ عدم ثبات سیاسی دولت‌ها و فقدان اراده لازم در سامان بخشیدن به آشفتگی‌ها، و از همه مهم‌تر، وابستگی و دلبستگی گروه متنفذ و قابل توجهی از نمایندگان و دولتمردان به انگلستان و روسیه و ناتوانی یا عدم تمایل دولت و مجلس به اخراج قوای اشغالگر از شمال و جنوب کشور.

در چنین شرایطی که فروغ امید به بهبود اوضاع و امیدواری به سامان یافتن امور، روز به روز کم‌رنگ‌تر می‌شد، در آستانه سالگرد پر دار زدن حاج شیخ فضل‌الله نوری، سید عبدالله بهبهانی که نقش بی‌بدیلی در پیدایی و تداوم جنبش مشروطه داشت و آزار و تبعید در آن راه را به جان خرید، توسط همان کمیته‌ای مخفی که داعیه حمایت از مشروطیت داشتند، ترور شد.

این ترور و تروریسمی که پس از آن روی داد، مراجع و علما را به این باور رساند که بسیاری از افراد و گروه‌های سیاسی که در داخل و خارج از مجلس و به صورت آشکار یا پنهان دعوی مشروطه خواهی دارند، هیچ‌یک تحقق مشروطه غیر دینی ندارند و هدف مشترک تبلیغات ضد دینی جراید و اقدامات تروریستی، ارباب و به حاشیه راندن روحانیت از صحنه سیاست است و از همین روست که اراده جدی و اقدام اطاعت از سوی مجلس و دولت، جهت شناسایی و دستگیری عوامل اصلی آن صورت نمی‌گیرد. این اقدامات در ایران و عراق تا بدانجا پیش رفت که حتی اعلامیه‌های مخفی و شایعات زیادی علیه مراجع و علمای مشروطه‌خواه منتشر می‌شد و آنان را به ترور تهدید می‌کردند، که در اعلامیه‌ها و نامه‌های آنان کاملاً هویدا است.

مجلدات هشتم و نهم این مجموعه، دوره تاریخی آغاز تشکیل دوره دوم مجلس تا پایان سال ۱۳۲۸ق را در بر می‌گیرد، در این دو جلد، همانند مجلدات پیشین، علاوه بر اعلامیه‌ها و نامه‌های مراجع و علما، مقالات و نوشته‌های سیاسی و اجتماعی سایر روحانیان نامدار و نیز حوزه‌های علمیه و مجامع و محافل روحانی و انجمن‌های ایالتی و ولایتی که در عین حال شناسایی در رأس آنان واقع بوده‌اند، و همچنین اعلامیه‌های جمعی که روحانیون در آن شرکت داشته‌اند، آمده است. ترتیب تنظیم و اصول و ضوابط حاکم بر آنها به شرحی است که در مجلدات پیشین بدانها اشاره شده است.

لازم به ذکر است که مقالات متعددی از نشریه دره‌النجف و نجف در این دو جلد آمده است؛ زیرا این نشریه ارگان سیاسی و تئوریک حوزه علمیه نجف اشرف به شمار می‌رفت و زیر نظر عالیه آخوند خراسانی قرار داشت و تعدادی از فضلاء روحانی نگارش مقالات را بر عهده داشتند، اما چون نام آنان در صدر و یا ذیل مقالات، مضبوط نیست لذا در اینجا جلوی نام نگارنده، نامعلوم

نوشته شده است. مجلد بعدی این مجموعه، شامل رویدادهای تاریخی سال ۱۳۲۹ق تا رحلت
آخوند خراسانی، برجسته ترین رهبر روحانی مشروطه خواه است.
امید است که خوانندگان عزیز با یادآوری لغزش ها و کاستی ها و با پیشنهادات خود، نگارنده را
در پیراستن هرچه بیشتر این اثر یاری نمایند. و ما توفیقی الا بالله العظیم.

محمدحسن رجبی دوانی

۱۰ بهمن ۱۳۹۵